

فصلنامه اقتصاد و برنامه ریزی شهری

سایت نشریه: <http://eghtesadeshahr.tehran.ir>

مقاله پژوهشی

ارزیابی پتانسیل توسعه اکوتوریسم شهری؛ مطالعه موردی: دریاچه دوقلو (سیاه‌گاو)

سمانه عابدی^{۱*}، نسرين افتخاریان^۲^۱ استادیار دانشکده اقتصاد دانشگاه علامه طباطبائی^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد اقتصاد محیط زیست دانشگاه علامه طباطبائی

چکیده:

پژوهش حاضر به ارزیابی پتانسیل اقتصادی، اجتماعی، محیط زیستی دریاچه دوقلو (سیاه‌گاو) در توسعه اکوتوریسم شهرستان آبدانان می‌پردازد. به این منظور، با بهره‌گیری از تکنیک SWOT قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدهای دریاچه دوقلو با استفاده از روش پیمایشی در قالب تکمیل پرسشنامه و مصاحبه در سال ۱۳۹۸ بررسی شده است. جامعه آماری مطالعه حاضر را گردشگران و کارشناسان حوزه گردشگری این منطقه، تشکیل داده‌اند. بر اساس نتایج ارزیابی نظر کارشناسان و گردشگران، مجموع امتیاز موزون برای قوت‌ها، ضعف‌ها، تهدیدها و فرصت‌ها به ترتیب ۴/۴۰، ۴/۲۹، ۴/۴۵ و ۴/۵۹ تعیین شده است. بنابراین، نتایج دریاچه دوقلو از نظر عوامل درونی در مجموع دارای قوت است و فرصت‌های محیطی بر تهدیدها غلبه دارند. بنابراین، راهبرد تهاجمی (SO) برای کمک به توسعه اکوتوریسم دریاچه مناسب است. بر این اساس، باید با استفاده از قوت‌ها، بیشترین استفاده از فرصت‌های محیطی دریاچه صورت گیرد. علاوه بر آن، نتایج اولویت‌بندی موانع توسعه اکوتوریسم بیانگر آن است که از نظر هر دو گروه کارشناسان و گردشگران، مناسب نبودن شبکه حمل‌ونقل، نامناسب بودن امکانات بهداشتی و استراحتگاه در نزدیکی دریاچه، ضعف مدیریت و عدم هماهنگی سازمان‌های مرتبط با گردشگری و نبود زیرساخت مناسب و تسهیلات رفاهی، بیشترین اثر منفی را بر توسعه اکوتوریسم منطقه داشته است.

DOI: 10.22034/UE.2020.09.03.05

اطلاعات مقاله

تاریخ‌های مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۴/۱۰

تاریخ تصویب: ۱۳۹۹/۰۵/۲۵

کلمات کلیدی:

اکوتوریسم

راهبرد تهاجمی (SO)

گردشگری شهری و توسعه پایدار

مقدمه

امروزه صنعت گردشگری با توجه به ارزش‌آوری زیاد آن مورد توجه بسیاری از کشورهای جهان است، چرا که این صنعت اثر مستقیمی بر بخش‌های اجتماعی، فرهنگی، آموزشی در جوامع محلی و روابط بین‌الملل می‌گذارد، بنابراین به عنوان یک فعالیت، ضروری به نظر می‌رسد (پانوار و شمارا، ۲۰۱۷). در این میان، گردشگری پایدار ابزار مهمی برای توسعه پایدار است، به طوری که به تولید درآمد، فرصت‌های شغلی و حفاظت از اکوسیستم‌های محلی کمک می‌کند. با توجه به گزارش سازمان ملل، گردشگری پایدار، مدیریت منابع در یک منطقه برای تحقق نیازهای

1. Panwar & Sharma

نویسنده مسئول:

ایمیل: s.abedi@atu.ac.ir

اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی است (بی‌هویمان و همکاران^۳، ۲۰۱۶). اکوتوریسم نوعی گردشگری پایدار است که بازدیدکننده ضمن لذت بردن از طبیعت، به گسترش حفاظت از محیط زیست کمک می‌کند و از نظر اجتماعی و اقتصادی نیز منافی به جامعه محلی می‌رساند (اکیسوز و همکاران^۲، ۲۰۱۶). بنابراین، اکوتوریسم فعالیتی تأثیرگذار و مهم است که اگر به شکل صحیحی مدیریت شود، می‌تواند منجر به ایجاد توسعه پایدار در یک منطقه شود. بر این اساس، باید در برنامه‌ریزی برای این مقوله تمام جوانب مثبت و منفی بررسی شود، تا با شناسایی تهدیدها از تأثیر منفی آن‌ها کاسته و بر تأثیرات مثبت فعالیت‌ها افزوده شود (صمدی‌خادم و همکاران، ۱۳۹۲). همچنین، باید توجه داشت در ارتقای صنعت توریسم، همراهی جوامع محلی بسیار حائز اهمیت است. از جمله مزیت‌های محلی

2. Bhuayan et al

3. Açıksöz et al

در مطالعه‌ای به بررسی پتانسیل‌های اکولوژیکی و گردشگری دریاچه نئور به منظور برنامه‌ریزی توسعه پایدار اکوتوریسم با استفاده از روش ترکیبی (پیمانی و مطالعات میدانی) براساس مدل SWOT پرداختند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان می‌دهد آسیب‌پذیری دریاچه زیاد است و به بازنگری و ارائه سیاست‌های مناسب برای رفع ضعف‌ها و تهدیدها با استفاده از قوت‌ها و فرصت‌ها نیاز دارد (صمدی خادم و همکاران، ۱۳۹۲). شمالی‌زاده و همکاران مطالعه‌ای با هدف بررسی قابلیت‌های اکولوژیکی و توسعه گردشگری دریاچه سد دز انجام دادند. آن‌ها با استفاده از روش تحقیق توصیفی-تحلیلی و مطالعات میدانی و تکنیک SWOT به تدوین راهبردهای مناسب توسعه گردشگری منطقه مد نظر پرداختند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داده است به‌رغم وجود ظرفیت‌های طبیعی این منطقه، امکانات رفاهی و زیرساخت‌های لازم برای بازدید گردشگران را ندارد و در آخر راهبردهایی برای کمک به توسعه اکوتوریسم در منطقه ارائه می‌دهند (شمالی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۳). نگارش و همکاران به بررسی پژوهشی با هدف امکان‌سنجی توسعه گردشگری تالاب‌های پلدختر براساس مدل تحلیلی SWOT پرداختند. آن‌ها براساس روش تحلیلی SWOT هریک از عوامل محیط داخلی و خارجی را وزن‌دهی کردند و سپس، به تحلیل آن‌ها و ارائه اولویت‌هایی که پس از اجرای طرح توسعه گردشگری با آن مواجه است و در نهایت، به ارائه استراتژی و راهبرد توسعه گردشگری اقدام شده‌است. نتایج نشان می‌دهد در کل باید مشارکت مردم محلی در حفاظت از تالاب‌ها مد نظر قرار گیرد و آستانه آسیب‌پذیری تالاب‌ها زیاد است و به بازنگری و ارائه سیاست‌های مناسب برای رفع ضعف‌ها و تهدیدها با استفاده از قوت‌ها و فرصت‌های منطقه نیاز دارد (نگارش و همکاران، ۱۳۹۳). شمالی‌زاده و همکاران پتانسیل و راهبردهای توسعه طبیعت‌گردی در دریاچه سد دز را با استفاده از روش فریمن تحلیل و ارزیابی کرده‌اند. از نتایج این مطالعه استفاده از جوامع محلی و سازمان‌های مردم‌نهاد (NGO^۴) برای کمک به توسعه گردشگری است. در این زمینه، سیاست‌های مناسبی برای کمک به توسعه گردشگری ارائه شده است (شمالی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۴). ژانگ استراتژی‌های توسعه گردشگری روستایی در منطقه سوچو با استفاده از تحلیل SWOT تعیین کرد. این مطالعه مزایا و معایب منابع گردشگری را مشخص می‌کند و به عنوان مرجعی برای توسعه گردشگری روستایی در منطقه سوچو عمل می‌کند و گردشگری را ترویج می‌کند (ژانگ، ۲۰۱۲). بی‌هوین و همکاران نیز به بررسی اندازه‌گیری پایداری برای مقصد گردشگری در مالزی پرداختند. این مطالعه شاخص پایداری برای اکوتوریسم در دریاچه کنیار از ابعاد اجتماعی، اقتصادی و محیطی را اندازه‌گیری کرده است. براساس پایداری، نتیجه نشان می‌دهد که کنیار به عنوان «مقصد بالقوه پایدار» برای اکوتوریسم طبقه‌بندی می‌شود. این مطالعه چهار بعد ارتباطی، یعنی جامعه منابع، گردشگری منابع، گردشگری اجتماعی و جامعه گردشگری با سطح پایدار بالقوه را شناسایی می‌کند. نتایج بیانگر رابطه مثبت میان گردشگری و جامعه در محل مطالعه شده است (بی‌هوین

به‌ویژه در مناطق روستایی می‌توان به سه حوزه مهم طبیعت، هنر و نایع دستی و آداب و رسوم فرهنگ‌های بومی اشاره کرد. استفاده از این ظرفیت‌ها برای رسیدن به توسعه پایدار نیازمند شناسایی، سازماندهی و توجه ویژه است (مراذزاده و همکاران، ۱۳۹۷).

شهرستان آبدانان دارای آثار تاریخی باارزشی مانند آتشکده جولیان، قلعه‌های هزاردر، روستای پشت‌قلعه و همچنین، جاذبه‌های طبیعی متعددی است که زمینه لازم برای تبدیل شدن به یک قطب گردشگری را دارد. یکی از نقاط بسیار زیبا که پتانسیل گردشگری زیادی دارد، دریاچه دوقلو (سیاه‌گاو) است. با توجه به موارد یادشده به نظر می‌رسد توسعه اکوتوریسم می‌تواند نقش بسزایی در توسعه منطقه مطالعه‌شده داشته باشد. درخور یادآوری است دریاچه دوقلو در تعدیل آب‌وهوای منطقه و تأمین پناهگاهی برای حیات‌وحش، اهمیت دارد. این منطقه علاوه بر اینکه به لحاظ زیبایی‌شناختی مورد توجه گردشگران است، از جمله پتانسیل‌های تفریحی آن نیز می‌توان به قایق‌سواری و شنا اشاره کرد. در مجموع، ضمن آنکه شهرستان آبدانان به دلیل بهره‌مندی از آثار متعدد تاریخی و فرهنگ بومی غنی، داشتن پتانسیل زیاد گردشگری، یکی از دریاچه‌های زیبایی است که در فهرست آثار ملی ثبت شده و دارای نقش مهمی در جذب گردشگر و درآمدزایی مردم ساکن در شهرستان است. بنابراین، با توجه به موارد یادشده و نبود مطالعه‌ای جامع و مناسب در خصوص شناسایی ابعاد مختلف این دریاچه در توسعه اکوتوریسم شهرستان آبدانان، پژوهش حاضر با هدف ارزیابی پتانسیل گردشگری طبیعی دریاچه دوقلو بر پایه ابعاد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و زیست‌محیطی انجام شده است. بر این اساس، با بررسی و شناسایی قوت‌ها و فرصت‌ها و نیز بررسی چالش‌ها، ضعف‌ها و تهدیدها در این منطقه برنامه‌ریزان، سیاست‌گذاران و مجریان امر گردشگری می‌توانند به طور بهتر و مؤثرتری به توسعه اکوتوریسم و درآمدزایی مردم محلی کمک کنند.

پیشینه پژوهش

فاضل‌نیا و هدایتی نیز صنعت گردشگری دریاچه زریوار را با تحلیل SWOT در کردستان بررسی کردند. نتایج بیانگر آسیب‌پذیری زیاد دریاچه بوده و ظرفیت‌ها و محدودیت‌های توریستی آن است (فاضل‌نیا و هدایتی، ۱۳۹۸). همچنین، پتانسیل‌ها و راهبردهای توسعه اکوتوریسم در منطقه مرنجاب توسط مقصودی و همکاران با استفاده از تحلیل SWOT تحلیل شد. نتایج پژوهش یادشده نشان داد گردشگری جغرافیایی از مهم‌ترین توانایی‌های منطقه برای جذب گردشگر است (مقصودی و همکاران، ۱۳۹۰). جلال‌آبادی و همکاران در یک مطالعه به بررسی تأثیر گردشگری بر توسعه پایدار شهری در شهرستان آبدانان پرداختند. نتایج پژوهش آنها نشان می‌دهد گروه سنی ۲۰ تا ۳۰ ساله با ۳۰ درصد بیشترین میزان بازدیدکننده بوده‌اند. همچنین، ۴۷ درصد گردشگران با انگیزه دیدن جاذبه‌های طبیعی به شهرستان سفر کرده‌اند (جلال‌آبادی و همکاران، ۱۳۹۲). در ضمن، نتایج پژوهش یادشده نشان داد گردشگری سبب افزایش اشتغال مردم منطقه شده است. صمدی خادم و همکاران

4. Nongovernmental Organization

می‌دانند، زیرا هیچ آلودگی‌ای ایجاد نمی‌کند و اهمیت زیادی دارد. صنعت گردشگری با توجه به درآمدزایی و مزایای بسیاری که برای توسعه مناطق مختلف جهان دارد، در سطح جهانی یک فضای رقابتی به وجود آورده است و شهرهای مختلف و مناطق دارای جاذبه‌های گوناگون سعی بر به دست آوردن سهم خود از این مزایا دارند (اجزاء شکوهی و همکاران، ۱۳۹۵). اما باید بدانیم اگرچه صنعت گردشگری طبیعی به عنوان یک صنعت پویا آثار مثبتی به همراه دارد، می‌تواند آثار منفی نیز برای محیط‌زیست داشته باشد که از جمله می‌توان به بهره‌برداری بی‌رویه از طریق شکار، تخریب مناظر و آلوده کردن محیط زیست و یا ایجاد ویلاها و ساختمان‌های بلند اشاره کرد (ناصری و همکاران، ۲۰۱۷). در واقع، تضادهایی بین حفاظت از طبیعت و توسعه اقتصادی و بهره بردن از آن در صنعت اکوتوریسم وجود دارد. به بیانی، محدودیت‌های استفاده از محیط زیست و منابع طبیعی بر فعالیت‌های اقتصادی ناشی از گردشگری تأثیر منفی می‌گذارد (ما^{۱۲} و همکاران، ۲۰۱۹).

برای شناسایی و طبقه‌بندی مهم‌ترین عوامل داخلی و عوامل خارجی از روش تجزیه و تحلیل SWOT با بهره‌گیری از دو پرسشنامه با طیف لیکرت، استفاده شده است. با استفاده از روش SWOT می‌توان به شناسایی عوامل تأثیرگذار محیط پیرامون و همچنین، توانایی‌های درونی توسعه اکوتوریسم دریاچه دوقلو در شهرستان آبدانان پرداخت. به این منظور، از دیدگاه‌های نخبگان و کارشناسان حوزه گردشگری و محیط‌زیست آبدانان (سازمان آب و برق آبدانان، اداره گردشگری و میراث فرهنگی، اداره حفاظت محیط زیست و اساتید برجسته محیط زیست و برخی فعالان محیط‌زیست و گردشگری) و نیز گردشگران و بازدیدکنندگان دریاچه استفاده شده است. در نهایت، لیستی از قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها برای اکوتوریسم دریاچه تهیه شد. بر این اساس، برای بررسی قوت‌ها و ضعف‌های داخلی از ماتریس ارزیابی عوامل داخلی (IFE^{۱۳}) و برای بررسی فرصت‌ها و تهدیدهای خارجی از ماتریس ارزیابی عوامل خارجی (EFE^{۱۴}) استفاده شده است. برای انجام این کار، منطبق بر ادبیات موضوع، میزان اهمیت فرصت‌ها، تهدیدها و قوت‌ها و ضعف‌ها با توجه به نظر کارشناسان و گردشگران به آن‌ها ضرب وزنی اختصاص داده شده است. این ضرب وزنی بین صفر (بی‌اهمیت) تا یک (بسیار مهم) است و جمع این ضرایب وزنی باید مساوی یک باشد. ضرب وزنی هر متغیر را در امتیاز آن (کاملاً موافق=۵، موافقم=۴، بی‌تفاوت=۳، مخالف=۲، کاملاً مخالف=۱) ضرب کرده و در نهایت، مجموع امتیاز موزون هر عامل تعیین شده است تا نمره نهایی مشخص شود. در نهایت، ماتریس SWOT برای ارزیابی پتانسیل دریاچه دوقلو تشکیل شده و استراتژی‌ها و راهبردها ارائه شده است. درخور یادآوری است، برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از ۱۲۳ پرسشنامه شامل نظر ۴۰ کارشناس و ۸۳ گردشگر استفاده شده است. همچنین، برای تعیین حجم نمونه گردشگران، از جدول مورگان و روش نمونه‌گیری تصادفی استفاده شده است. یک استراتژی مناسب با استفاده از تحلیل SWOT، استراتژی است که قوت‌ها و فرصت‌ها را به

و همکاران، ۲۰۱۶). بانزانیجو^۵ و همکاران به بررسی گردشگری زمستانی در کوه‌های دولومیت در کوهستان آلپ پرداختند. این مطالعه برای ارزیابی یکپارچه از استراتژی‌های جایگزین به منظور برنامه‌ریزی توسعه پایدار اکوتوریسم انجام شده است (بانزانیجو و همکاران، ۲۰۱۶). آرسیک^۶ و همکاران در مطالعه‌ای به بررسی اکوتوریسم در پارک ملی دیجرداپ^۷ در صربستان با استفاده از تجزیه و تحلیل وضعیت SWOT پرداختند و سپس، با استفاده از فرایند شبکه تحلیلی چندمتغیره و فرایند شبکه تحلیلی فازی، استراتژی‌ها اولویت‌بندی کردند. به این ترتیب در مطالعه یادشده امکان عملکردهایی برای ارتقای پایداری مفهوم زیست‌محیطی ارائه شده است (آرسیک و همکاران، ۲۰۱۷). ناصحی و همکاران^۸ (۲۰۱۷) گردشگری روستایی را با استفاده از تحلیل SWOT ارزیابی کرده‌اند. تجزیه و تحلیل در محدوده مطالعه‌شده (ناحیه ماسوله در گیلان) نشان می‌دهد آستانه آسیب‌پذیری برای نواحی روستایی می‌تواند به شدت زیاد باشد (ناصری و همکاران، ۲۰۱۷). پانوار و شارما پتانسیل گردشگری منطقه الوار، راجستان را ارزیابی کردند. ابتدا داده‌های اولیه با استفاده از کتابخانه و مؤسسه‌ها و ادارات و گزارش‌های انجام‌شده جمع‌آوری شده و سپس، مکان‌های مختلف که تعیین‌کننده پتانسیل گردشگری شهر نیشیک بود شناسایی شده است. بر این اساس، ویژگی‌ها و تخصیص وزن در سه بعد گسترده فیزیکی، اجتماعی و زیست‌محیطی به عنوان صفات در ارتباط با پتانسیل گردشگری در نظر گرفته شده است. نتایج تجزیه و تحلیل بیانگر آن است که سطح جذابیت بالایی برای منطقه توریستی مطالعه‌شده وجود دارد و با خوشه‌بندی نقاط، پیشنهادها توسعه بیشتر و تأمین و بهینه‌سازی زیرساختار عمومی ارائه شده است. (پانوار و شارما، ۲۰۱۷).

روش تحقیق

گردشگری و اکوتوریسم یکی از صنایع پردرآمد در دنیای مدرن است که مورد توجه بسیاری از پژوهشگران، سیاستمداران و اقتصاددانان قرار گرفته است. اکوتوریسم به معنای سفر به مناطق بکر و دست‌نخورده طبیعی با هدف مطالعه، لذت بردن و تحسین طبیعت و حیات وحش و نیز توجه به جنبه‌های فرهنگی مناطق است (بیانکو و ماریانو^۹، ۲۰۱۸). جامعه بین‌المللی اکوتوریسم (TIES^{۱۰}) نیز اکوتوریسم را سفر مسئولانه به محیط زیست تعریف کرده است که برای حفظ محیط زیست و کمک به رفاه بیشتر مردم محلی باشد. اکوتوریسم به کاهش آسیب‌های زیست‌محیطی، افزایش آگاهی، ایجاد تجربیات مثبت بین بازدیدکنندگان و مردم محلی و ایجاد مزایای مالی برای مردم محلی کمک می‌کند (داس و چاترجی^{۱۱}، ۲۰۱۵). برخی کارشناسان گردشگری را بزرگ‌ترین صنعت جهان دانسته‌اند و همچنین، این صنعت را بخش سالم اقتصاد جهان

5 . Bonzanigo et al

6 . Arsic et al

7 . Djerdap

8 . Nasehi et al

9 . Bianco & Marciàno

10 . International Ecotourism Society

11 . Das & Chatterjee

12 . Ma et al

13 . Internal Factors Evaluation

14 . External Factors Evaluation

جدول ۱. ماتریس تجزیه و تحلیل SWOT

عوامل داخلی		عوامل خارجی
فهرست قوت‌ها	فهرست ضعف‌ها	
استراتژی‌های SO	استراتژی‌های WO	فهرست فرصت‌ها
استراتژی‌های ST	استراتژی‌های WT	فهرست تهدیدها

^۱. Reinhold & Diara

منبع: رینهلد و دیارا^۱ (۲۰۰۰)

شکل ۱. موقعیت دریاچه دوقلو (سیاه‌گاو) در ایران و شهرستان آبدانان (۱)

کارشناسان ۳۸ سال بوده است. بیشترین بازدیدکنندگان بین سنین ۳۰ تا ۴۰ سال بودند یعنی ۳۶ درصد از بازدیدکنندگان از دریاچه. همچنین افراد بیشتر از ۵۰ سال کمترین درصد، یعنی ۴/۸۱ درصد از کل بازدیدکنندگان را تشکیل می‌دادند. به ترتیب ۲۵ و ۴۸ درصد از کارشناسان و بازدیدکنندگان را زنان تشکیل می‌دادند. شغل ۹۷/۵ درصد از کارشناسان دولتی و ۲/۵ درصد بازنشسته بوده‌اند. در بین گردشگران ۲۷ درصد شغل آزاد، ۱۱ درصد شغل دولتی، ۵ درصد بازنشسته، ۳۲ درصد دانشجویان و دانش‌آموزان و ۲۵ درصد زنان خانه‌دار بوده‌اند که با توجه به این موارد بیشترین گروه بازدیدکننده از دریاچه را افراد در حال تحصیل تشکیل می‌دهند. پس از آن درآمد متوسط بررسی شده است که بیشترین درصد درآمدی کارشناسان مربوط به افرادی بوده است که بین سه تا پنج میلیون درآمد داشته‌اند (۴۰ درصد افراد). همچنین، بیشترین فراوانی درآمد میان یک تا سه میلیون تومان ۳۸/۵۵ درصد گردشگران را به خود اختصاص داده است. میزان تحصیلات نیز در تحقیق حاضر بررسی شده است که ۶۲ درصد کارشناسان دارای مدرک کارشناسی بوده‌اند و ۳۰ درصد نیز مدرک تحصیلی بالاتر از کارشناسی داشته‌اند. در بین بازدیدکنندگان نیز ۳۵ درصد افراد دارای مدرک کارشناسی و ۱۹ درصد بالاتر از کارشناسی بوده‌اند. همچنین، نتایج اولویت‌بندی موانع توسعه گردشگری از نظر کارشناسان و گردشگران در جدول ۲ ارائه شده است که چهار گزینه مناسب نبودن راه‌های ارتباطی و شبکه حمل‌ونقل، نامناسب بودن امکانات بهداشتی و نبود استراحتگاه در نزدیکی دریاچه، ضعف مدیریت گردشگری و عدم هماهنگی سازمان‌های مرتبط با این

بیشترین میزان و ضعف‌ها و تهدیدها را به کمترین میزان برساند. برای این منظور، چهار حالت کلی WO، SO، ST، WT به صورت زیر پیوند داده شده و استراتژی مناسب از بین آن‌ها انتخاب می‌شود (نادری مهدی و همکاران، ۱۳۹۲).

انواع استراتژی موجود در روش تجزیه و تحلیل SWOT عبارت‌اند از: استراتژی تهاجمی؛ بیشترین استفاده از فرصت‌های محیطی با استفاده از قوت‌ها (SO)، استراتژی تنوع: جلوگیری از مواجهه با تهدیدها با استفاده از قوت‌ها (ST)، استراتژی بازنگری: استفاده از فرصت‌های محیطی برای جبران ضعف موجود سازمان (WO)، استراتژی دفاعی: به حداقل رساندن زیان‌های ناشی از تهدیدها و ضعف (WT).

محدوده مطالعه شده حاضر دریاچه دوقلو (سیاه‌گاو) به وسعت سه هکتار واقع در شهرستان آبدانان در جنوب و جنوب غرب استان ایلام و در فاصله ۸ کیلومتری سراباغ قرار دارد. درخور یادآوری است این دریاچه در مختصات جغرافیایی 325142 E 474203 N واقع شده است. در شکل ۱ موقعیت دریاچه نشان داده شده است.

نتایج و بحث

یافته‌های پژوهش در دو بخش توصیفی و یافته‌های تحلیل SWOT ارائه شده است.

یافته‌های توصیفی

اطلاعات توصیفی پرسشنامه بیانگر آن است که میانگین سنی

جدول ۲. اولویت‌بندی موانع توسعه اکوتوریسم از دیدگاه کارشناسان و گردشگران

اولویت‌بندی کارشناسان	اولویت‌بندی گردشگران
۱ مناسب نبودن راه‌های ارتباطی و شبکه حمل‌ونقل	۱ ضعف مدیریت گردشگری و عدم هماهنگی سازمان‌های مرتبط با اکوتوریسم
۲ امکانات بهداشتی و استراحتگاه نامناسب در نزدیکی دریاچه	۲ راه‌های ارتباطی و شبکه حمل‌ونقل نامناسب
۳ ضعف مدیریت گردشگری و عدم هماهنگی سازمان‌های مرتبط با اکوتوریسم	۳ نبود زیرساخت مناسب و تسهیلات رفاهی مانند هتل و رستوران
۴ تبلیغات نامناسب و ناکافی در مورد جاذبه طبیعی گردشگری دریاچه دوقلو	۴ امکانات بهداشتی و استراحتگاه نامناسب در نزدیکی دریاچه
۵ نبود زیرساخت مناسب و تسهیلات رفاهی مانند هتل و رستوران	۴ ضعف فعالیت‌های بازاریابی در صنعت توریسم منطقه
۶ ضعف فعالیت‌های بازاریابی در صنعت توریسم منطقه	۵ وضعیت اقتصادی نامناسب کشور و تورم و افزایش هزینه‌های خانوارها
۷ وضعیت اقتصادی نامناسب کشور و تورم و افزایش هزینه‌های خانوارها	۶ تبلیغات نامناسب و ناکافی در مورد جاذبه طبیعی گردشگری دریاچه دوقلو
۸ وجود آلودگی‌های ناشی از فعالیت انسان در اطراف دریاچه	۷ وجود آلودگی‌های ناشی از فعالیت انسان در اطراف دریاچه
۹ عدم فعالیت مناسب سازمان‌های مردم‌نهاد در حوزه محیط زیست	۸ عدم فعالیت مناسب سازمان‌های مردم‌نهاد در حوزه محیط زیست

منبع: یافته‌های پژوهش

جدول ۳. ماتریس عوامل داخلی مؤثر بر پتانسیل اکوتوریسم دریاچه دوقلو (سیاه‌گاو)

ابعاد توسعه	قوت‌ها	ضعف‌ها
اقتصادی	<ul style="list-style-type: none"> کمک به اشتغال ساکنان بومی با فروش تولیدات روستایی (صنایع دستی، لبنیات محلی و...) به گردشگران امکانات رفاهی مانند هتل و مسافرخانه برای اقامت گردشگران و مسافران امکان انجام تفریحاتی مانند قایقرانی، شنا و... وجود پارکینگ در نزدیکی دریاچه 	<ul style="list-style-type: none"> نبود زیرساخت‌های مناسب صنعت گردشگری در شهرستان آبدانان ناکافی بودن امکانات اقامتی و رفاهی مانند هتل و رستوران وضعیت نامناسب راه‌های متصل به آبدانان از نظر وجود نمازخانه و وجود سرویس بهداشتی نبود مکان‌هایی برای استراحت مانند کافه‌های مدرن و آلاچیق‌های زیبا در اطراف دریاچه
فرهنگی و اجتماعی	<ul style="list-style-type: none"> امنیت زیاد مسیر رفت و آمد به شهر آبدانان و محل دریاچه دوقلو رفتار و مهمان‌نوازی مردم آبدانان حضور گردشگران در منطقه و ترویج فرهنگ استفاده از اوقات فراغت و فضاهای تفریحی تبادل فرهنگی و تعاملات بین مردم و گردشگران 	<ul style="list-style-type: none"> کمبود نیروی متخصص و آموزش‌دیده در زمینه گردشگری در شهرستان آبدانان تبلیغات و اطلاع‌رسانی ناکافی در مورد جاذبه گردشگری دریاچه دوقلو فصلی بودن گردشگری دریاچه (بیشتر تابستان و تعطیلات عید نوروز) عدم پذیرش گردشگران توسط فرهنگ بومی منطقه وجود آلودگی‌های زیست‌محیطی در محیط اطراف دریاچه دوقلو (سیاه‌گاو) تخریب و آلوده کردن محیط زیست اطراف دریاچه در نتیجه فعالیت‌های گردشگری فصلی بودن گردشگری در شهرستان به دلیل آب‌وهوا به وجود آمدن سفره‌خانه به عنوان مکانی که در آن با کشیدن قلیان سلامتی مردم به خطر می‌افتد.
محیط زیست	<ul style="list-style-type: none"> برخورداری دریاچه دوقلو از آب تمیز و بهداشتی وجود گونه‌های گیاهی و جانوری منحصربه‌فرد اوضاع بهداشتی محیط دریاچه دوقلو و طبیعت اطراف آن جاذبه‌های طبیعی اطراف دریاچه مانند جنگل و آب‌وهوای خوب شهر آبدانان 	

منبع: یافته‌های پژوهش

موضوع و نبود زیرساخت مناسب و تسهیلات رفاهی مانند هتل و رستوران را دارای بیشترین اثر منفی بر توسعه اکوتوریسم دانسته‌اند.

موضوع و نبود زیرساخت مناسب و تسهیلات رفاهی مانند هتل و رستوران را دارای بیشترین اثر منفی بر توسعه اکوتوریسم دانسته‌اند.

یافته‌های تحلیل SWOT

عوامل داخلی مؤثر بر اکوتوریسم دریاچه دوقلو

در این قسمت محیط داخلی دریاچه از نظر قوت‌ها و ضعف‌ها بررسی شده است و عوامل مؤثر بر توسعه اکوتوریسم دریاچه دوقلو در سه حوزه اقتصادی، اجتماعی، محیط زیستی شناسایی و در جدول ۳ ارائه شده است.

عوامل خارجی مؤثر بر اکوتوریسم دریاچه دوقلو

محیط خارجی دریاچه از نظر فرصت‌ها و تهدیدهای مؤثر بر پتانسیل اکوتوریسم دریاچه دوقلو بررسی شده است و عوامل مؤثر بر توسعه

تحلیل قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدهای دریاچه دوقلو (سیاه‌گاو)

در جدول ۵ (ماتریس ارزیابی عوامل داخلی IFE) و (ماتریس ارزیابی عوامل خارجی EFE) وزن‌های داده‌شده، امتیاز (بین ۱ تا ۵)، امتیاز موزون و رتبه‌بندی نشان داده شده است. سپس، به بررسی قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدهای دریاچه دوقلو با استفاده از دیدگاه‌های پاسخ‌دهندگان (کارشناسان و گردشگران) پرداخته می‌شود.

ارزیابی عوامل داخلی (IFE) از دیدگاه کارشناسان

ترویج فرهنگ استفاده از اوقات فراغت و فضاهای تفریحی با حضور

جدول ۴. ماتریس عوامل داخلی مؤثر بر پتانسیل اکوتوریسم دریاچه دولو (سیاه‌گاو)

ابعاد توسعه	فرصت‌ها	تهدیدها
اقتصادی	<ul style="list-style-type: none"> وضعیت ترافیکی مناسب شهرستان آبدانان وجود طرح و برنامه مشخص برای توسعه فعالیت‌های گردشگری در کشور افزایش انگیزه‌بخش خصوصی در سرمایه‌گذاری در صنعت گردشگری برنامه‌های ویژه دولت در خصوص توسعه گردشگری 	<ul style="list-style-type: none"> عدم تخصیص بودجه کافی برای بهبود و استفاده از پتانسیل گردشگری دریاچه عدم توسعه و گسترش صنعت گردشگری در شهرستان آبدانان نبود برنامه مشخص برای توسعه فعالیت‌های اشتغال‌زایی مرتبط با گردشگری دریاچه در شهرستان آبدانان
	<ul style="list-style-type: none"> تبلیغات و اطلاع‌رسانی مناسب در خصوص جاذبه گردشگری دریاچه دولو ایجاد انگیزه در افراد جوامع محلی و سازمان‌های مردم‌نهاد (NGO ها) برای کمک به سازمان‌های مسئول در گسترش صنعت گردشگری وجود آثار تاریخی مانند پشت قلعه و قلعه هرارد در شهر تاریخی جولیان و روستاهای با فرهنگ بومی غنی در سطح شهرستان آبدانان وجود اماکن مذهبی و امامزاده‌ها در سطح شهرستان همکاری سازمان‌های حوزه محیط زیست و گردشگری برای کمک به توسعه اکوتوریسم عملکرد مناسب سازمان‌های حوزه محیط زیست و گردشگری وجود قوانین حفاظت از محیط زیست در کلیه فعالیت‌های مرتبط با صنعت گردشگری همکاری سازمان‌های اورژانس و امداد جاده‌ای در مسیر دریاچه 	<ul style="list-style-type: none"> مشکلات اقتصادی ناشی از توسعه‌نیافتگی مناطق محروم افزایش میزان ناهنجاری‌های اجتماعی با رونق گردشگری و رفت و آمد افراد غریبه الگوبرداری جوانان از فرهنگ غلط گردشگران عدم توجه کافی به ظرفیت‌های فرهنگی جامعه از بین رفتن برخی آداب و رسوم بومی منطقه در نتیجه توسعه اکوتوریسم ضعف قوانین مربوط به حفاظت از طبیعت بهربرداری نادرست از توانمندی‌های گردشگری شهرستان به‌ویژه دریاچه دولو ناهماهنگی سازمان‌های مرتبط با حوزه گردشگری در زمینه اکوتوریسم دریاچه ناشناخته بودن جاذبه‌های گردشگری دریاچه در سطح بین‌المللی
اجتماعی و فرهنگی		
محیط زیستی		

منبع: یافته‌های پژوهش

جدول ۵. ماتریس ارزیابی عوامل داخلی IFE

گرددشگران		کارشناسان		لیست نقاط قوت (strength)	
رتبه	امتیاز موزون	امتیاز	وزن	رتبه	امتیاز موزون
۱	۰/۲۸	۵	۰/۰۵۶	۴	۰/۲۱
۲	۰/۲۶	۵	۰/۰۵۶	۵	۰/۱۹
۴	۰/۲۱	۵	۰/۰۴۳	۴	۰/۲۱
۳	۰/۲۲	۵	۰/۰۴۴	۴	۰/۲۱
۵	۰/۱۸	۵	۰/۰۳۶	۷	۰/۱۲
۷	۰/۱۵	۵	۰/۰۳۰	۳	۰/۲۲
۵	۰/۱۸	۵	۰/۰۳۶	۱	۰/۲۸
۸	۰/۱۴	۴	۰/۰۳۶	۴	۰/۲۱
۴	۰/۲۱	۵	۰/۰۴۳	۲	۰/۲۳
۶	۰/۱۵	۴	۰/۰۳۹	۴	۰/۲۱
۲	۰/۲۶	۵	۰/۰۵۳	۶	۰/۱۶
۶	۰/۱۶	۴	۰/۰۴۰	۳	۰/۲۲
-	۲/۴۵	-	۰/۵۱۴	-	۲/۵۰
گرددشگران		کارشناسان		لیست ضعف‌ها (weakness)	
رتبه	امتیاز موزون	امتیاز	وزن	رتبه	امتیاز موزون
۴	۰/۲۳	۵	۰/۰۴۶	۲	۰/۲۳
۲	۰/۲۹	۵	۰/۰۵۸	۳	۰/۲۱
۱	۰/۳۰	۵	۰/۰۶۱	۱	۰/۲۸
۳	۰/۲۶	۵	۰/۰۵۳	۲	۰/۲۳
۴	۰/۲۳	۵	۰/۰۴۶	۸	۰/۱۳
۵	۰/۱۹	۵	۰/۰۳۸	۵	۰/۱۸
۶	۰/۱۶	۵	۰/۰۳۳	۷	۰/۱۶
۱۱	۰/۰۳	۱/۵	۰/۰۲۶	۸	۰/۱۱
۸	۰/۱۳	۴	۰/۰۳۳	۶	۰/۱۶
۹	۰/۰۶	۳	۰/۰۲۲	۵	۰/۱۸
۷	۰/۱۴	۴	۰/۰۳۷	۴	۰/۱۸
۱۰	۰/۰۵	۲	۰/۰۲۷	۹	۰/۰۹
-	۲/۱۲	-	۰/۴۸۵	-	۲/۱۸
-	۴/۵۹	-	۱	-	۴/۴۰

منبع: یافته‌های پژوهش

عوامل استراتژیک داخلی

عوامل استراتژیک خارجی

عوامل درونی

۴/۵۹ ۴/۴۰

۴/۴۵	استراتژی‌های بازنگری (WO)
۴/۲۹	
استراتژی‌های تهاجمی (SO)	استراتژی‌های دفاعی (WT)
استراتژی‌های تنوع (ST)	

عوامل بیرونی

نمودار ۱. تعیین استراتژی‌ها

پذیرش گردشگران توسط فرهنگ بومی منطقه کم‌اهمیت‌ترین ضعف از نظر گردشگران بوده است.

ارزیابی عوامل خارجی EFE از دیدگاه کارشناسان

همکاری سازمان‌های اورژانس و امداد جاده‌ای در مناطق مختلف مسیر دریاچه جایگاه نخست را در فرصت‌ها به خود اختصاص داده است. ضعف قوانین مربوط به حفاظت از طبیعت مؤثرترین تهدید برای پتانسیل اکوتوریسم دریاچه دوقلو و در مقابل، از بین رفتن برخی آداب و رسوم بومی منطقه در نتیجه توسعه اکوتوریسم کم‌اهمیت‌ترین تهدید بیرونی برای ارزیابی پتانسیل اکوتوریسم دریاچه دوقلو است.

ارزیابی عوامل خارجی EFE از دیدگاه گردشگران

همکاری سازمان‌های اورژانس و امداد جاده‌ای در مناطق مختلف مسیر دریاچه از دیدگاه گردشگران مهم‌ترین فرصت برای پتانسیل اکوتوریسم دریاچه دوقلو است. همچنین، تبلیغات و اطلاع‌رسانی مناسب در خصوص جاذبه گردشگری دریاچه دوقلو کم‌اهمیت‌ترین فرصت بیرونی برای ارزیابی پتانسیل اکوتوریسم دریاچه دوقلو است. عدم تخصیص بودجه کافی برای بهبود و استفاده از پتانسیل گردشگری دریاچه و افزایش میزان ناهنجاری‌های اجتماعی با رونق گردشگری و رفت و آمد افراد غریبه به ترتیب مهم‌ترین و کم‌اهمیت‌ترین تهدید بیرونی برای ارزیابی پتانسیل اکوتوریسم دریاچه دوقلو است.

گردشگران در منطقه در اولویت اول و برخورداری دریاچه دوقلو از آب تمیز و بهداشتی در اولویت دوم و بعد از آن‌ها جاذبه‌های طبیعی اطراف دریاچه مانند جنگل و آب‌وهوای خوب شهر آبدانان در اولویت سوم قوت‌ها قرار گرفتند. در میان ضعف‌های مؤثر بر پتانسیل اکوتوریسم دریاچه دوقلو از نظر کارشناسان؛ وضعیت نامناسب راه‌های متصل به آبدانان از نظر وجود نمازخانه و وجود سرویس بهداشتی اولویت اول، نبود زیرساخت‌های مناسب صنعت گردشگری اولویت دوم و نبود مکان‌هایی برای استراحت مانند کافه‌های مدرن و آلاچیق‌های زیبا در اطراف دریاچه اولویت سوم ضعف‌ها بودند. درخور یادآوری است هر سه گزینه اقتصادی و مربوط به زیرساخت‌های ضعیف گردشگری بوده‌اند. گزینه به وجود آمدن سفره‌خانه به عنوان ضعف محیط زیستی، کمترین رتبه را به خود اختصاص داده است. کمبود نیروی متخصص و آموزش‌دیده در زمینه گردشگری در شهرستان آبدانان و عدم پذیرش گردشگران توسط فرهنگ بومی منطقه به عنوان کم‌اهمیت‌ترین ضعف‌ها در پتانسیل اکوتوریسم دریاچه دوقلو در رتبه‌های بعدی است.

عوامل داخلی (IFE) از دیدگاه گردشگران

کمک به اشتغال ساکنان بومی با فروش تولیدات روستایی به گردشگران مهم‌ترین و تبادل فرهنگی و تعاملات بین مردم و گردشگران کم‌اهمیت‌ترین قوت پتانسیل اکوتوریسم دریاچه دوقلو شناسایی شده است. وضعیت نامناسب راه‌های متصل به آبدانان و کافی نبودن امکانات اقامتی و رفاهی (هتل، رستوران و ...) مهم‌ترین ضعف‌ها و در مقابل، عدم

جدول ۶. ماتریس ارزیابی عوامل خارجی EFE

گرددشگران			کارشناسان			لیست فرصت‌ها (opportunities)		
رتبه	امتیاز موزون	امتیاز وزن	رتبه	امتیاز موزون	امتیاز وزن			
۶	۰/۱۷	۵	۰/۳۵	۹	۰/۱۵	۴	۰/۳۹	O1: وضعیت ترافیکی مناسب شهرستان آبدانان
۲	۰/۲۶	۵	۰/۵۲	۲	۰/۲۴	۵	۰/۴۹	O2: طرح و برنامه مشخص برای توسعه فعالیت‌های گردشگری در کشور
۳	۰/۲۴	۵	۰/۴۸	۵	۰/۱۸	۴	۰/۴۶	O3: افزایش انگیزه بخش خصوصی در سرمایه‌گذاری در صنعت گردشگری
۷	۰/۱۵	۴	۰/۳۹	۳	۰/۲۳	۵	۰/۴۶	O4: برنامه‌های ویژه دولت در خصوص توسعه گردشگری
۱۲	۰/۰۸	۳	۰/۲۹	۱۱	۰/۰۹	۳/۵	۰/۲۷	O5: تبلیغات مناسب در خصوص جاذبه گردشگری دریاچه دوقلو
۵	۰/۱۹	۴	۰/۴۹	۶	۰/۱۷	۴	۰/۴۴	O6: ایجاد انگیزه در افراد جوامع محلی و سازمان‌های مردم‌نهاد (NGO ها) برای کمک به سازمان‌های مسئول در گسترش صنعت گردشگری
۴	۰/۲۲	۴	۰/۵۵	۸	۰/۱۶	۴	۰/۴۱	O7: وجود آثار تاریخی و فرهنگ بومی غنی شهرستان آبدانان
۱۰	۰/۱۱	۴	۰/۲۹	۱۰	۰/۱۳	۴/۵	۰/۲۹	O8: وجود اماکن مذهبی و امامزاده‌ها در سطح شهرستان
۹	۰/۱۲	۴	۰/۳۰	۷	۰/۱۷	۵	۰/۳۴	O9: همکاری سازمان‌های حوزه محیط زیست و گردشگری برای کمک به توسعه اکوتوریسم
۸	۰/۱۳	۴	۰/۳۲	۴	۰/۲۲	۵	۰/۴۴	O10: عملکرد مناسب سازمان‌های حوزه محیط زیست و گردشگری
۱۱	۰/۱۰	۴	۰/۲۷	۶	۰/۱۷	۴	۰/۴۴	O11: وجود قوانین حفاظت از محیط زیست در کلیه فعالیت‌های مرتبط با صنعت گردشگری
۱	۰/۳۰	۵	۰/۶۱	۱	۰/۲۵	۵	۰/۵۱	O12: همکاری سازمان‌های اورژانس و امداد جاده‌ای در مسیر دریاچه
-	۲/۱۳	-	۰/۴۹۱	-	۲/۲۲	-	۰/۵	جمع
گرددشگران			کارشناسان			لیست تهدیدها (threat)		
رتبه	امتیاز موزون	امتیاز وزن	رتبه	امتیاز موزون	امتیاز وزن			
۱	۰/۳۰	۵	۰/۶۱	۲	۰/۲۵	۵	۰/۵۱	T1: تخصیص ندادن بودجه کافی برای بهبود و استفاده از پتانسیل گردشگری دریاچه
۵	۰/۲۰	۵	۰/۴۱	۲	۰/۲۵	۵	۰/۵۱	T2: عدم توسعه و گسترش صنعت گردشگری در شهرستان آبدانان
۲	۰/۲۸	۵	۰/۵۷	۶	۰/۱۷	۴/۵	۰/۳۹	T3: نبود برنامه مشخص برای توسعه فعالیت‌های اشتغال‌زایی مرتبط با گردشگری دریاچه در شهرستان آبدانان
۳	۰/۲۵	۵	۰/۵۰	۷	۰/۱۶	۴	۰/۴۱	T4: مشکلات اقتصادی ناشی از توسعه‌نیافتگی مناطق محروم
۱۲	۰/۰۲	۱	۰/۰۲۸	۱۰	۰/۰۹	۳	۰/۰۳۲	T5: افزایش میزان ناهنجاری‌های اجتماعی با رونق گردشگری و رفت و آمد افراد غریبه
۱۰	۰/۰۶	۲/۵	۰/۰۲۵	۹	۰/۱۰	۳	۰/۰۳۴	T6: الگوبرداری جوانان از فرهنگ غلط گردشگران
۷	۰/۱۸	۵	۰/۰۳۷	۸	۰/۱۳	۴	۰/۰۳۴	T7: نبود توجه کافی به ظرفیت‌های فرهنگی جامعه
۱۱	۰/۰۴	۲	۰/۰۲۴	۱۱	۰/۰۶	۲/۵	۰/۰۲۷	T8: از بین رفتن برخی آداب و رسوم بومی منطقه در نتیجه توسعه اکوتوریسم
۴	۰/۲۳	۵	۰/۰۴۷	۴	۰/۲۰	۵	۰/۰۴۱	T9: ضعف قوانین مربوط به حفاظت از طبیعت
۸	۰/۱۷	۴	۰/۰۴۴	۱	۰/۲۸	۵	۰/۰۵۶	T10: بهره‌برداری نادرست از توانمندی‌های گردشگری شهرستان به‌ویژه دریاچه دوقلو
۶	۰/۱۹	۴	۰/۰۴۹	۵	۰/۱۹	۵	۰/۰۳۹	T11: ناهماهنگی سازمان‌های مرتبط با حوزه گردشگری در زمینه اکوتوریسم دریاچه
۹	۰/۱۶	۴	۰/۰۴۱	۳	۰/۲۲	۵	۰/۰۴۴	T12: ناشناخته بودن جاذبه‌های گردشگری دریاچه در سطح بین‌المللی
-	۲/۱۵	-	۰/۵۰۸	-	۲/۱۷	-	۰/۴۹۵	جمع
-	۴/۲۹	-	۱	-	۴/۴۵	-	۱	جمع کل

عوامل استراتژیک خارجی

عوامل استراتژیک داخلی

منبع: یافته‌های پژوهش

برای عوامل بیرونی و درونی به ترتیب ۴/۴۵ و ۴/۴۰ محاسبه شده است. با توجه به نمودار مجموع امتیازهای وزنی برای عوامل درونی و بیرونی در کل بیشتر از ۳/۵ یعنی شده است، بنابراین دریاچه از نظر عوامل درونی دارای قوت است و همچنین بیانگر غلبه فرصت‌های محیطی بر تهدیدهای محیطی است. بنابراین، استراتژی‌های تهاجمی (SO) برای کمک به بهبود پدیده اکوتوریسم دریاچه دوقلو در اولویت قرار دارند. استراتژی تهاجمی عبارت است از: بیشترین استفاده از فرصت‌های محیطی با استفاده از قوت‌ها (SO)؛ بنابراین ۵ استراتژی برای بهبود و رونق اکوتوریسم دریاچه

تدوین استراتژی‌ها به کمک تحلیل SWOT با توجه به بررسی‌های صورت گرفته در مورد قوت‌ها و ضعف‌ها و همچنین، فرصت‌ها و تهدیدهای پیرامون پتانسیل اکوتوریسم دریاچه دوقلو می‌شود گفت که روش تحلیل SWOT، برای تعیین استراتژی به منظور برنامه‌ریزی برای کمک به رونق اکوتوریسم دریاچه دوقلو مناسب است.

مجموع امتیازهای موزون طبق نظر گرددشگران برای عوامل بیرونی و درونی به ترتیب ۴/۵۹ و ۴/۲۹ و امتیازهای موزون طبق نظر کارشناسان

دوقلو قابل ارائه است:

- (۱) تشویق بخش خصوصی و افزایش انگیزه این بخش برای ایجاد زیرساخت‌های ضروری مانند هتل و کافه‌های مدرن در نزدیکی دریاچه دوقلو
- (۲) استفاده از رسانه‌های جمعی و فضای مجازی به‌ویژه پیام‌رسان‌های پرمخاطب برای معرفی دریاچه و نشان دادن زیبایی‌های بکر آن به افراد در سطح ناحیه، کشور و بین‌المللی
- (۳) تشکیل کارگروهی ویژه از کارشناسان گردشگری و محیط‌زیست و NGO های فعال استان برای کمک به حل مسائل و موانع توسعه اکوتوریسم دریاچه دوقلو
- (۴) حفظ، نگهداری و بازسازی آثار تاریخی برای کمک به توسعه پایدار گردشگری در سطح شهرستان
- (۵) همکاری سازمان‌های مرتبط با گردشگری و محیط‌زیست و اجرای قوانین حفاظت از جنگل و مراتع برای کمک به گردشگری طبیعی

نتیجه‌گیری

در مطالعه حاضر نتایج بیانگر آن است که دریاچه ظرفیت زیادی برای تبدیل شدن به یک مکان گردشگری موفق را دارد. به طوری که باید با استفاده از مزیت‌های درونی و فرصت‌های محیطی، به رونق اکوتوریسم کمک کرد. مهم‌ترین قوت‌های دریاچه، کمک به اشتغال ساکنان بومی با فروش تولیدات روستایی به گردشگران و ترویج فرهنگ اکوتوریسم و تعامل فرهنگی با گردشگران است. همچنین، مهم‌ترین فرصت‌های محیطی همکاری سازمان‌های امداد جاده‌ای و اورژانس به بهترین شکل در نواحی اطراف و مسیر ارتباطی دریاچه و همچنین، وجود طرح و برنامه‌هایی برای توسعه فعالیت‌های گردشگری در کشور است. با توجه به پتانسیل زیاد دریاچه برای تبدیل شدن به یک ناحیه موفق گردشگری، باید مدیریت واحد و یکپارچه برای حل مسائل آن ایجاد شود و مسئولان باید با تخصیص بودجه کافی زیرساخت‌های لازم برای ایجاد محیطی مناسب برای تفریح و بازدید گردشگران از دریاچه دوقلو فراهم کنند. همچنین، باید با ایجاد سازمان‌های مردم‌نهاد ضمن حفاظت از دریاچه، به آموزش مردم محلی برای انجام فعالیت‌های گردشگری پرداخت. تشکیل بازارچه‌هایی برای فروش محصولات محلی نیز لازم است توسط شهرداری بررسی و اجرا شود تا با کمک به اشتغال ساکنان روستاهای اطراف دریاچه از مهاجرت جوانان کاسته شود. تشویق بخش خصوصی و افزایش انگیزه این بخش برای ایجاد زیرساخت‌های ضروری مانند هتل و کافه‌های مدرن در نزدیکی دریاچه دوقلو به رونق اکوتوریسم دریاچه کمک می‌کند. از جمله مهم‌ترین استراتژی‌هایی کاهنده ضعف‌ها و تهدیدها که بتواند با بهره‌برداری درست از توانمندی‌های طبیعی و ظرفیت‌های فرهنگی شهرستان آبدانان و با کمک نخبگان و کارشناسان حوزه گردشگری این شهرستان فضای مناسبی برای کمک به توسعه پایدار و بهبود همه‌جانبه فعالیت‌های اکوتوریسم به‌خصوص در مورد دریاچه دوقلو (سیاه‌گاو) صورت گیرد، عبارتند از: (۱) استفاده از برنامه‌ها و تسهیلات دولتی برای رفع

مشکلات حمل‌ونقل و استراحتگاه‌های بینراهی شهرستان، (۲) همکاری سازمان‌های حوزه گردشگری و سازمان‌های مردم‌نهاد برای آموزش عمومی مردم و افراد بومی در زمینه گردشگری طبیعی، (۳) نصب تابلوهای مناسب در اطراف دریاچه به منظور آگاه‌سازی گردشگران و جلوگیری از آلودگی اطراف دریاچه، (۴) تشویق بخش خصوصی برای ایجاد تورهای گردشگری در سطح شهرستان و بازدید بیشتر از نقاط تاریخی و طبیعی متعدد در سطح شهرستان، (۵) ارائه خدمات مناسب هر فصل توسط افراد محلی در نزدیکی دریاچه برای کمک به توسعه اکوتوریسم دریاچه دوقلو در فصول مختلف سال، (۶) ایجاد آموزشگاه‌های ویژه برای آموزش هنرهای بومی و صنایع دستی در شهرستان آبدانان برای کمک به اشتغال جوانان و فروش صنایع دستی و محصولات محلی به گردشگران، (۷) ارائه فیلم و عکس‌های زیبا از دریاچه در فضای مجازی و شناساندن آن به مردم دنیا، (۸) تشویق بخش خصوصی برای سرمایه‌گذاری و کمک به بهتر شدن خدماتی مانند قایق‌سواری و ایجاد پارکینگ بهتر برای دریاچه، (۹) بهره‌برداری درست از توانمندی‌های طبیعی و ظرفیت‌های فرهنگی شهرستان برای کمک به توسعه اکوتوریسم دریاچه، (۱۰) ایجاد اقامتگاه‌هایی در روستاها برای اقامت گردشگران، (۱۱) ایجاد پایگاه داده برای معرفی هرچه بهتر دریاچه، (۱۲) جذب سرمایه‌گذار برای ایجاد زیرساخت‌های مناسب و فضاهای تفریحی برای گردشگران، (۱۳) وضع قوانین حمایت از طبیعت برای جلوگیری از آلوده شدن آن.

منابع

- اجزاءشکوهی، محمد؛ شاکرمی، نعمت؛ منصورزاده، علی محمد (۱۳۹۵). «برنامه‌ریزی راهبردی گردشگری کردستان بر پایه هویت رقابت‌پذیری منطقه‌ای با استفاده از تکنیک Meta-SWOT». فصلنامه مطالعات شهری، ش ۲۶، صص ۱۸-۳۰. جلال‌آبادی، لیلا؛ بختیاری، آرشین؛ چیدان، اعظم (۱۳۹۲). «تأثیر گردشگری بر توسعه پایدار شهری (پژوهش موردی: شهرستان آبدانان)» اولین کنفرانس معماری و فضاهای شهری پایدار، صص ۱-۱۴.
- شمالی‌زاده، فرخنده؛ دشتی، سولماز؛ حمادی، کاظم (۱۳۹۳). «بررسی قابلیت‌های اکولوژیکی و توسعه گردشگری دریاچه سد دز بر اساس مدل SWOT». کنفرانس بین‌المللی توسعه پایدار، راهکارها و چالش‌ها با محوریت کشاورزی، منابع طبیعی، محیط زیست و گردشگری، تبریز، دبیرخانه دائمی کنفرانس بین‌المللی توسعه پایدار، راهکارها و چالش‌ها، صص ۸-۱.
- شمالی‌زاده، فرخنده؛ دشتی، سولماز؛ حمادی، کاظم (۱۳۹۴). «تحلیل و ارزیابی پتانسیل و راهبردهای توسعه طبیعت‌گردی در دریاچه سد دز با استفاده از روش فریمن». فصلنامه اکولوژی تالاب- دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز، سال هفتم، ش ۲۵، صص ۲۰-۵۰.
- صمدی خادم، شهرام؛ حکیمی عابد، مهسا؛ فتائی، ابراهیم (۱۳۹۲). «بررسی پتانسیل‌های اکولوژیکی و گردشگری دریاچه نوره به منظور برنامه‌ریزی توسعه پایدار اکوتوریسم بر اساس مدل SWOT». فصلنامه علمی محیط‌زیست، ش ۵۷، صص ۲۹-۴۳.
- فاضل‌نیا، غریب؛ هدایتی، صالح (۱۳۸۹). «راهبردهای مناسب برای توسعه گردشگری دریاچه زریوار». نشریه جغرافیا و توسعه، ش ۱۹، صص ۱۴۵-۱۷۰.
- مراذزاده، عبدالباسط؛ قاسمی، محمد؛ سالارزی، حبیب‌الله؛ یعقوبی، نورمحمد؛ بذرافشان، جواد (۱۳۹۷). «اولویت‌بندی پیشنهادی توسعه اکوتوریسم کارآفرینانه با رویکرد توانمندسازی اجتماع محوره». توسعه کارآفرینی، دوره ۱۱، ش ۱۶۱-۱۷۹.
- مقصودی، مهران؛ شمسی‌پور، علی‌اکبر؛ نوربخش، سیده فاطمه؛ بزدان‌پناه اسرمی، مهدی (۱۳۹۱). «تحلیل و ارزیابی پتانسیل‌ها و راهبردهای توسعه اکوتوریسم در منطقه مرتجانب»، مطالعات جغرافیایی مناطق خشک، ش ۷، صص ۲۵-۴۱.

- 336). Springer, Cham.
- Bonzanigo, L., Giupponi, C., & Balbi, S. (2016). Sustainable tourism planning and climate change adaptation in the Alps: A case study of winter tourism in mountain communities in the Dolomites. *Journal of Sustainable Tourism*, 24(4), 637-652.
- Das, M., & Chatterjee, B. (2015). Ecotourism: A panacea or a predicament. *Tourism Management Perspectives*, 14, 3-16.
- Ma, B., Cai, Z., Zheng, J., & Wen, Y. (2019). Conservation, ecotourism, poverty, and income inequality—A case study of nature reserves in Qinling, China. *World Development*, 115, 236-244.
- Nasehi, S., Allahyari, H., & Zebardast, L. (2017). Assessment of rural tourism using SWOT analysis (Case Study: Masouleh village, Gilan, Iran). *Assessment of rural tourism using SWOT analysis. Case Study: Masouleh village, Gilan, Iran*, 3(5).
- Panwar, N., & Sharma, V. (2017). Assessment of Tourism Potential: A Case study of Alwar District, Rajasthan.
- Reinhold, T.K. and Diara, A., 2000. the role of the tourism in development planning, Department of Business Management, PP, 96
- Zhang, X. (2012). Research on the development strategies of rural tourism in Suzhou based on SWOT analysis. *Energy Procedia*, 16, 1295-1299.
- نادری مهدی، کریم؛ اذانی، مه‌ری؛ یعقوبی فرانی، احمد؛ روستایی، مریم (۱۳۹۱). «اواکاوای اثرات گردشگری در روستای ایلانه با استفاده از تکنیک SWOT». فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، سال ۲۸، ش ۴، شماره پیاپی ۱۱۱، صص ۳۱-۴۴.
- نگارش، حسین؛ پروانه، بهروز؛ مهدی‌نسب، مهدی (۱۳۹۳). «امکان‌سنجی توسعه گردشگری تالاب‌های پلدختر بر اساس مدل تحلیلی SWOT». چشم‌انداز جغرافیایی (مطالعات انسانی)، سال هشتم، ش ۲۲، صص ۱-۱۳.
- Açıksöz, S., Cetinkaya, G. C., Uzun, O., ErduranNemutlu, F., & Ilke, E. F. (2016). Linkages among ecotourism, landscape and natural resource management, and livelihood diversification in the region of Suğla Lake, Turkey. *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*, 23(1), 15-27.
- Arsić, S., Nikolić, D., & Živković, Ž. (2017). Hybrid SWOT-ANP-FANP model for prioritization strategies of sustainable development of ecotourism in National Park Djerdap, Serbia. *Forest Policy and Economics*, 80, 11-26.
- Bhuiyan, M. A. H., Siwar, C., & Ismail, S. M. (2016). Sustainability Measurement for Ecotourism Destination in Malaysia: A Study on Lake Kenyir, Terengganu. *Social Indicators Research*, 128(3), 1029-1045.
- Bianco, S., & Marcianò, C. (2018, May). Using a Hybrid AHP-SWOT Method to Build Participatory Ecotourism Development Strategies: The Case Study of the Cupe Valley Natural Reserve in Southern Italy. In *International Symposium on New Metropolitan Perspectives* (pp. 327-

Urban Economics and Planning

Homepage: <http://eghtesadeshahr.tehran.ir/>

ORIGINAL RESEARCH PAPER

**An Assessment of The Potential for Developing Ecotourism
(Case study: Twin lake black clover)**

Samaneh Abedi^{1*}, Nasrin Eftekharyan²

¹ Assistant Professor, Faculty of Economics, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran

² Faculty of Economics, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran

ARTICLE INFO

Article History:

Received 2020-06-29

Accepted 2020-08-15

Keywords:

Ecotourism
Offensive Strategy
Urban tourism
Sustainable development

ABSTRACT

This research evaluates the economic, social, and environmental potential of the twin lake (black cow) in the development of ecotourism in the city Abdanan. In this regard, using the swot technique, the strengths, weaknesses, opportunities and threats of the Twin Lake, a survey method has been used to complete the questionnaire and interview. The statistical population of this study is the experts of the field of tourism and tourists in this region. The results showed that according to the experts' opinion, the total score was 4.40 for strengths and weaknesses and 4.45 for threats and opportunities. Also, according to the tourists' opinion, the total points awarded for the strengths and weaknesses of 4.29 and for the opportunities and threats are 4.59. Therefore, the twin lake is generally strong in terms of internal factors and, according to the results of environmental opportunities, overcome the threats. Therefore, aggressive strategy (SO) is suitable for contributing to the development of ecotourism of the lake. In other words, the use of environmental opportunities should be done using the lake's strengths. In this questionnaire, barriers to the development of ecotourism have been prioritized. For both groups, four options are not suitable for the transportation network. The lack of adequate health facilities and recreation facilities near the lake, lack of coordination of tourism organizations and the lack of proper infrastructure and welfare facilities have the most negative effects on ecotourism development.

DOI: [10.22034/UE.2020.09.03.05](https://doi.org/10.22034/UE.2020.09.03.05)

©2020 Urban Economics and Planning. All rights reserved.

COPYRIGHTS

©2020 The author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, as long as the original authors and source are cited. No permission is required from the authors or the publishers.

HOW TO CITE THIS ARTICLE

Abedi S., Eftekharyan N., (2020). An Assessment of The Potential for Developing Ecotourism (Case study: Twin lake black clover). *Urban Econ. Plann.*, 9(3): 178-187.

DOI: [10.22034/UE.2020.09.03.05](https://doi.org/10.22034/UE.2020.09.03.05)

url: http://eghtesadeshahr.tehran.ir/article_115585.html

*Corresponding Author: Email: s.abedi@atu.ac.ir